

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

STUDIE A KRÁTKÉ CLÁNKY

PŘEHLED VÝZKUMŮ 46

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-71-0

130115280

PŘEDNÍ ZPRÁVA
NA STARÉM MĚSTĚ V LITOMÝŘI A MĚSTĚ PRAHA
K ASPEKTŮM VÝZKUMŮ MĚSTY LITOMÝŘI

Průzkumy v Litoměřích a Praze
Průzkumy v Litoměřích a Praze
Průzkumy v Litoměřích a Praze

PŘEDNÍ
VÝZKUM

Průzkumy
Průzkumy

93 95458

BRNO 2005

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis, vydává Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno.
Peer-reviewed journal published by the Institute of Archaeology, Brno.

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Jaroslav Tejral

Výkonná redakce
Assistant Editors

Dana Gregorová, Balázs Komoróczy, Rudolf Procházka,
Lubomír Šebela, Petr Škrdla

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz
<http://www.iabrno.cz/3cacz.htm>

Vychází jednou ročně/Published yearly

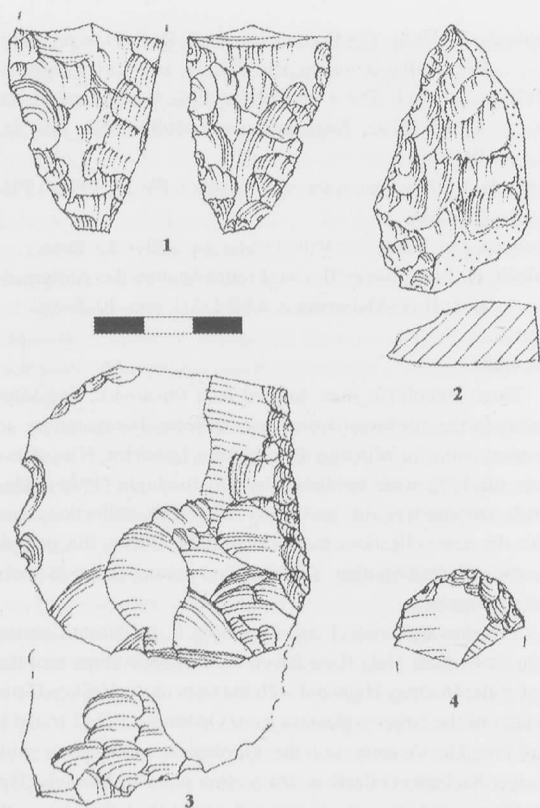
ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-71-0

Copyright © 2005 by the Archeologický ústav AV ČR Brno, and by the authors.

Tisk/Print Gloria Rosice

Pokyny pro autory na internetové stránce <http://www.iabrno.cz/3ca1cz.htm>
Instructions to authors on internet pages

Obr. 29. Přerov-Předmostí. Sbírka Městského muzea Varnsdorf. Ukázky artefaktů.
Přerov-Předmostí. Coll. Městské muzeum Varnsdorf. Selected artifacts.

v rodném Varnsdorfu. Po odsunu do severního Saska v roce 1946 nadále působil při tamních archeologických výzkumech.

Soubor, uložený dnes v několika krabicích spíše podle velikosti, zahrnuje převážně štípanou industrii, dále kamenné pseudoartefakty a valouny, jednotlivé kostěné artefakty a paleontologický materiál (mamut – zlomky stoliček, klů, obratel; ojediněle nosorožec).

Kamenná industrie (celkem 100 ks) je vyrobena převážně z pazourku, ojediněle z jiných surovin (červený radiolarit, křemen). Zahrnuje nejen běžné čepele a úštěpy, ale relativně vysoký počet jader a mikrojader, několik škradel, drásadel a ojediněle vrtáky a retušované čepele. Z výraznějších typů zde zobrazují zlomek listovitého hrotu z nepatinovaného pazourku (obr. 29:1), silně eolizovaný, stupňovitě retušovaný nůž s korovým hřbetem z křemene (obr. 29:2), boční drásadlo kombinované s odštěpovačem z červeného radiolaritu (obr. 29:3) a jednu z hlavic škradel z patinovaného pazourku (obr. 29:4). Typologicky se artefakty hlásí nejen k dominantnímu mladopaleolitickému (gravettskému) osídlení Předmostí, ale i k střednímu paleolitu (taubachien). Toto složení rámcově odpovídá stavu těžby spráše ve 20.–30. letech 20. století, neboť takto smíšený materiál dvou základních komponent odtud v téže době získával i K. Absolon.

Celkově lze pozorovat jistou – snad záměrnou – snahu o reprezentativní selekci předmětů. I když převážná většina

evidentně pochází z Předmostí, paleolitický soubor se zřejmě během svého uložení rozšířil o intruze cizorodého charakteru.

Jiří A. Svoboda, AÚ AV ČR Brno

Literatura

Němec, J. 2001: Průkopník severočeské archeologie ing. Erwin Pilz. Děčinské vlastivědné zprávy 11/2, 30–34.

Resumé

An assemblage of Middle and Upper Paleolithic artifacts, pseudoartefacts, and osteological material from the classical Moravian site of Předmostí has reached as far as the Municipal museum at Varnsdorf (North Bohemia), probably as a result of collecting activities of Erwin Pilz during the 1920's–1930's.

RAČICE-PÍSTOVICE (okr. Vyškov)

Račice-Pístovice I „Zádvorčí“. Epigravettien. Sídliště. Povrchový průzkum.

Na katastru této obce sbírá v posledních 20 letech štípanou industrii amatérský sběratel pan Miroslav Daněk. Na základě jeho sběrů od roku 1992 vznikl tento článek. Starší sběry Miroslava Daňky byly popsány J. Svobodou (1994). Popisované artefakty jsou uloženy v pobočce AÚ AV ČR Brno v Dolních Věstonicích.

Lokalita leží v suché depresi spojující údolí Drnovky a Rakoveckého údolí v nadmořské výšce 330–340 metrů. Dřívější nálezy křemencové a pazourkové industrie posbírané amatérským sběratelem Miroslavem Daňkem z Drnovic (Svoboda 1989) byly v letech 1988–1992 obohaceny fragmenty malého kýlovitého škrabadla, rydla na zlomené čepeli a částečně retušovaného křemencového úštěpu (Svoboda 1994: 28).

Po roce 1994 obohatil M. Daněk kolekci z této lokality o dalších 18 atrefaktů. V souboru jednoznačně převažují zlomky debitáže a suroviny (15 ks). Zajímavý je nález dvou jader. První z nich je křemencové jádro globulárního tvaru, druhé je ploché jádro z místního rohovce. Kolekci doplňuje místně retušovaný křemencový úštěp.

Jako surovina je zde nejčastěji použit drahanský křemenec (11 ks), dále místní rohovce (5 ks) a dva artefakty byly vyrobeny z křemene. Celkově se jedná o poměrně málo kvalitní suroviny.

Kulturně řadí J. Svoboda (1994) štípanou industrii z této lokality do epigravettien, a to také na základě polohy lokality v chráněné suché depresi mezi údolím Rakovce a Drnovky – krajinný typ B2 (Svoboda a kol. 2002: 32). Soubor štípané industrie posbírané po roce 1994 není bohužel tak velký, aby umožňoval jistější závěry.

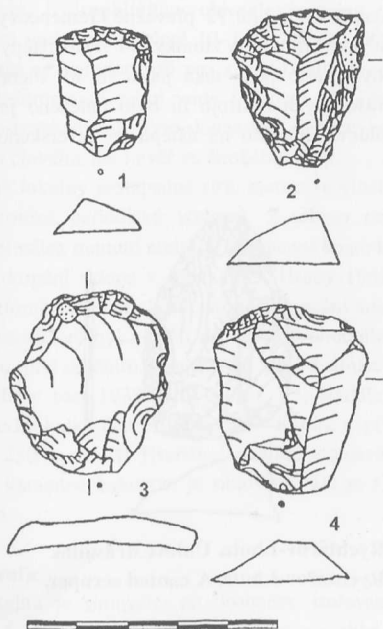
Račice-Pístovice II „Za hřbitovem“. Epigravettien. Sídliště. Povrchový průzkum.

Naleziště se nachází na pravé straně Rakoveckého údolí v nadmořské výšce 350–390 metrů na poli nad pístovickým hřbitovem. Před rokem 1988 zde našel Miroslav Daněk křemencové nástroje. Mezi léty 1988–1992 bylo nasbíráno dalších 85 artefaktů. Ze 47 % byly vyrobeny ze severských silicítů, 27 % bylo z křemene, 12 % ze spongolitu, 12 % z moravských jurských rohovců, 1 % z křemene a 1 % z radiolaritu.

Mezi nástroji dominovala rydla, dále soubor obsahoval škrabadla, otupené a retušované čepele, klínovitá jádra na mikročepele a zbytky jader (Svoboda 1994: 28).

Po roce 1994 rozšířil M. Daněk soubor štípaní industrie z této lokality o dalších 168 artefaktů. Převažují mezi nimi zlomky (57 %) a úštěpy (27 %), poměrně početné jsou i čepele a čepelky (6 %). Zastoupena jsou také jádra (3 %), retušované nástroje (2 %) a místně retušované úštěpy (1 %). Dále byl na této lokalitě nalezen jeden koňský zub, který však nemusí se souborem časově korelovat.

Retušované nástroje zastupují čtyři nízká škrabadla na úštěpech. Dvě z nich jsou ze severského silicitu (obr. 30:2,3), jedno je ze spongolitu (obr. 30:4) a jedno z moravského jurského rohovce (obr. 30:1).

Obr. 30. Račice-Pístovice II. Škrabadla.
Račice-Pístovice II. Endscrapers.

V rámci štípané industrie lze rozlišit hrubotvarou složku vyrobenou převážně z křemence (36 %), dále z křemene (7 %) a z křemencové brekcie (4 %) a drobnotvarou silicitou složku. V ní mírně převažují moravské jurské rohovce (24 %) nad severskými silicity (23 %), podíl spongolitu je 5 %. Dvěma artefakty (1 %) je zastoupen také radiolarit.

J. Svoboda (1994: 32; 2002: 218) řadí zdejší soubor k epigravettieniu, jednak na základě polohy lokality v chráněném bočním údolí potoka Rakovce – krajinný typ B 2 (Svoboda a kol. 2002: 21), ale hlavně podle charakteru industrie. J. Svoboda (2002: 218) klade důraz zejména na aurignacoidní drobná rydla s polyedricky tvarovanou pracovní částí, škrabadla kratších tvarů, čepelky s otupěným bokem a drobná klínovitá jádra pro výrobu mikročepelí. Soubor nálezů po roce 1994 tomuto zařazení neodporuje. Některé aurignacoidní prvky by však mohly svědčit spíše pro zařazení souboru do epiaurignacienu, tak jak jej vymezil M. Oliva (1996), což je však spíše terminologický problém, protože oběma názvy bývají často

označovány stejné soubory. Nověji navrhuje J. Svoboda pro soubory tohoto typu název kašoviien (Svoboda – Novák 2004).

Račice-Pístovice III. Epigravettien. Sídliště. Povrchový průzkum.

Tato lokalita se nachází hlouběji v Rakoveckém údolí, na pravém svahu poblíž račického hřbitova. Nálezy jsou srovnatelné se souborem z Pístovic II. V letech 1988–1992 zde bylo posbíráno 36 artefaktů. Ve 37 % případů byly vyrobeny z moravských jurských rohovců, 29 % bylo ze severských silicitů, 23 % ze spongolitu a 11 % z křemence. Mezi nástroji dominují malá rydla, často polyedrická. Úštěpy jsou malých rozměrů, morfologicky atypické (Svoboda 1994: 28). Od roku 1994 zde však již M. Daněk nenašel žádný artefakt.

Závěr

J. Svoboda (1994, 20) rozdělil lokality Vyškovské brány do tří skupin: stanice na mírných svazích Dražanské vrchoviny s výhledem na Vyškovskou bránu (325–380 m n. m.), chráněné lokality v bočních údolích vedoucích do Vyškovské brány (290–370 m n. m.) a stanice na náhorních plošinách Dražanské vrchoviny poblíž východů křemenců (360–450 m n. m.). Lokality na katastru obce Račice-Pístovice spadají do druhé skupiny, přičemž větší soubor z posledních let poskytla jen lokalita Račice-Pístovice II – Za hřbitovem. J. Svoboda (1994, 30, 32; 2002, 218) řadí soubory z těchto stanic do epigravettieniu. Nálezy posledních let tomuto názoru neodporují. Už jen podle typologického srovnání nástrojů nalezených na těchto lokalitách je zřejmé, že se ŠI z těchto lokalit od souborů z první skupiny nalezíště značně odlišuje. Zajímavým jevem je zde poměrně vysoký počet křemencových, a dokonce i křemenných úštěpů a zlomků, které tvoří hrubotvarou složku industrie proti složce silicitové.

Ondřej Mlejnek, FF MU Brno

Literatura

- Oliva, M. 1996: Epiaurignacien en Moravie: le changement économique pendant le deuxième interpléniglaciaire wurmien. In: XIII Int. Congress of prehist. and protohist. Sciences, Colloquia, 6, The Upper Palaeolithic, 69–81. Forlì.
- Svoboda, J. 1989: Průzkum paleolitu na Vyškovsku v roce 1986, PV 1986, 16–17.
- Svoboda, J. 1994: The Upper Palaeolithic settlement of the Vyškov Gate, Regional survey, 1988–1992. PA, 85, 18–34.
- Svoboda, J. a kol. 2002: Paleolit Moravy a Slezska. Brno.
- Svoboda, J. – Novák M. 2004: Eastern central Europe after the upper pleniglacial: Changing points of observation, AK 2004, 463–477.

Resumé

In the last twenty years an amateur collector Miroslav Daněk has discovered three Upper Palaeolithic sites in the surrounding of Račice-Pístovice. These finding places are situated in the protected valley above the Rakovec Creek. The artifacts found here till 1992 were described by J. Svoboda (1994). This article summarizes the previous finds and describes a col-

lection of 186 new artifacts. The Pistovice II site has been recently studied such by Svoboda and Novák (2004).

These sites are dated to the second pleniglacial (Epigravettian) according to the both typology (short end scrapers, polyhedral burins, wedge-shaped cores for microblades) and the sites location in the protected valley.

RUDIMOV (okr. Zlín)

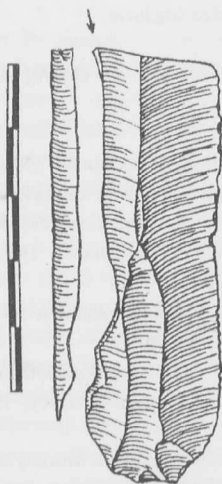
„Lázky“. Paleolit? Ojedinělý nález. Uložení: M Zlín

Lokalitu systematicky prosbírává Bohumil Diatel, který materiál předává do Muzea jv. Moravy ve Zlíně. Nálezy publikoval sám Diatel (1962), později J. Pavelčík (1980).

Lokalita u Rudimova je situována ve Vizovické vrchovině, přibližně 17 km západně od zdrojů radiolaritu v prostoru Vlárského průsmyku. Vlastní naleziště má být situováno severně obce Rudimov, v trati Lázky, na návrší s vrcholovou kótou 492 m n. m. (Pavelčík 1980). Na základě publikovaných údajů je možné místo nálezu situovat na jihovýchodní svah kóty 488 m n. m. (ZM 1 : 10 000). Je pravděpodobné, že lokalita zasahuje na katastrální území obce Petrůvka u Slavičima.

V kontextu převažující nepatinované radiolaritové industrie nepochybně postpaleolitického stáří je zajímavý předmět, který se od ostatních nálezů odlišuje, a je možné uvažovat o jeho paleolitické klasifikaci. Jde o rydlo vyrobené jedním úderem na zlomené čepeli ze zelenošedého radiolaritu (obr. 31). Tento artefakt by mohl souviset s cestami paleolitických lovců ke zdrojům radiolaritu v okolí Vlárského průsmyku. Nelze ovšem vyloučit ani jeho postpaleolitické stáří, tj. že se jedná o čepel se stopami nezáměrného impaktu.

Petr Škrdl, AÚ AV ČR Brno

Obr. 31. Rudimov. Rydlo.
Rudimov. Burin.

Literatura

- Diatel, B. 1962: Pravěk Rudimova a jeho blízkého okolí z archeologických pramenů. Nepublikovaný rukopis uložený v Archivu AÚ AV ČR v Brně, č.j. 798/62.
Pavelčík, J. 1980: Osada z mladší doby kamenné v Rudimově. PV 1978, 15.

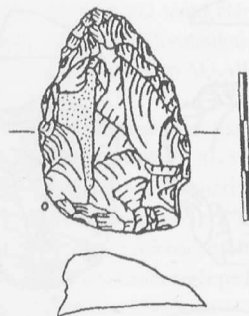
Resumé

An isolated artifact resembling burin on broken radiolarite blade was collected in the field of Lázky near Rudimov. This artifact may be associated with expeditions of Paleolithic hunters to the radiolarite outcrops in the area of Vlára Pass, however, such postpaleolithic classification of this artifact is possible (non-intentional impact trace).

RYCHTÁŘOV-LHOTA (okr. Vyškov)

„U chat“. Szeletien. Sídliště. Povrchový průzkum.

Jedná se o lokalitu, která byla nově objevena v roce 1998 amatérským sběratelem panem Miroslavem Daňkem z Drnovic. Nachází se na poli nad údolím říčky Velká Haná asi jeden kilometr severozápadně od Lhoty v nadmořské výšce 395 metrů. M. Daňk zde sebral 72 převážně křemencových artefaktů. Většinu souboru tvořily zlomky (54 %) a úštěpy (35 %). Významně byla zastoupena také jádra (8 %), méně čepele (3 %). Z retušovaných nástrojů tu bylo nalezeno jen strmě retušované úhlové drásadlo na úštěpu ze severského silicitu (obr. 32).

Obr. 32. Rychtářov-Lhota. Úhlové drásadlo.
Rychtářov-Lhota. A canted scraper.

Jako surovina dominuje na této lokalitě jednoznačně křemene (86 %), zastoupeny jsou ale také moravské rohovce (6 %), spongolit (4 %), severské silicity (3 %) a jedním artefaktem též rohovcová brekcie. Zajímavým nálezem je štěpina kosti, která však k souboru štipané industrie patřit nemusí.

Z charakteru industrie je pravděpodobné, že v tomto místě byla v paleolitu dílna na zpracování místního křemence. Kulturní zařazení je vzhledem k absenci charakteristických typů nástrojů nejisté, vzhledem k datování okolních paleolitických stanic (Svoboda 1994) je však pravděpodobné, že jde o szeletenskou stanicí zaměřenou na zpracování místního křemence.

Ondřej Mlejnek, FF MU Brno

Literatura

- Svoboda, J. 1994: The Upper Palaeolithic settlement of the Vyškov Gate, Regional survey, 1988–1992. PA, 85, 18–34.

Resumé

This Palaeolithic surface site is situated to the north-west from Lhota. This site was discovered by an amateur collector